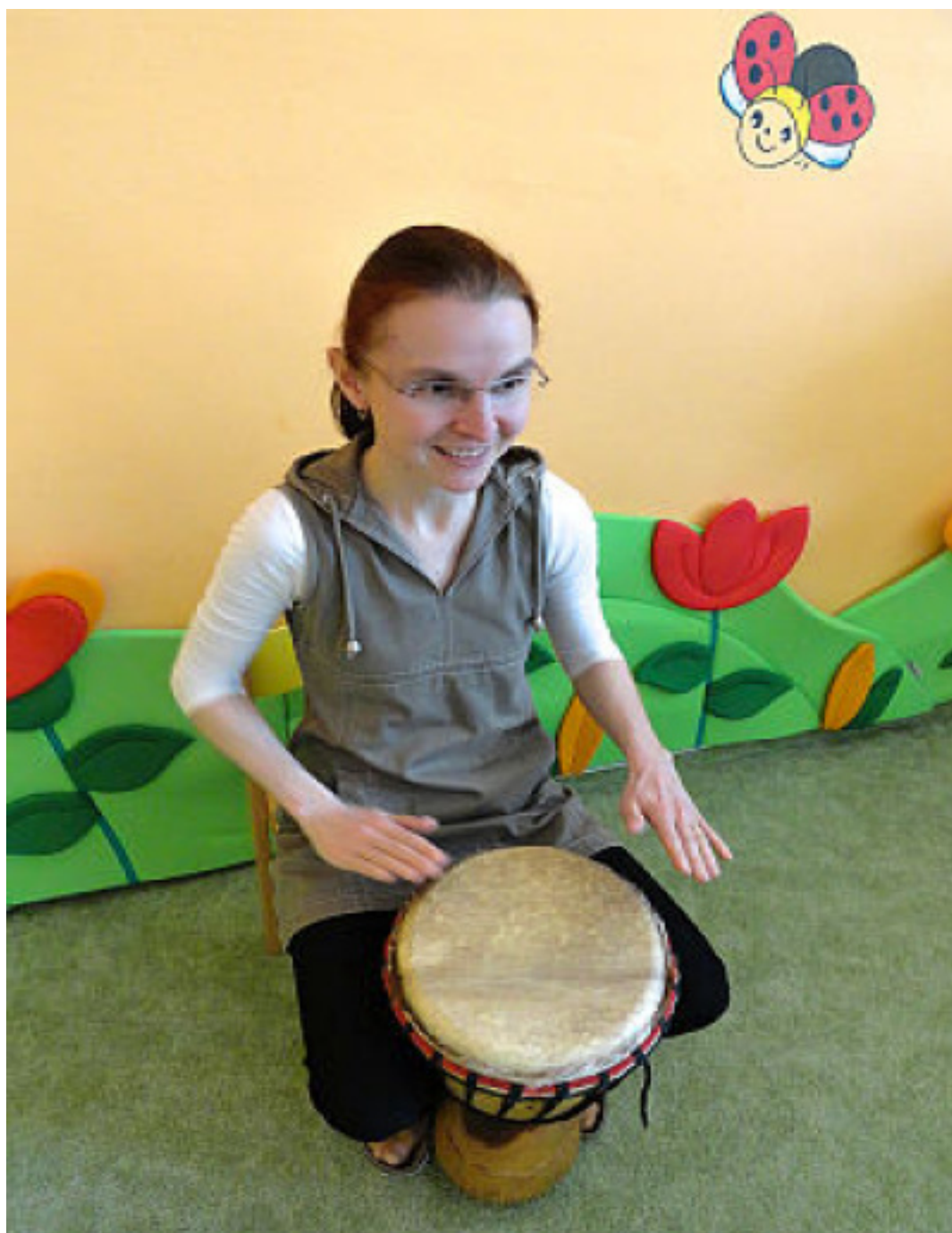

Prozpívát slova

Prozpívát slova

Mgr. Milena Kmentová, doktorandka na katedře hudební výchovy Pedagogické fakulty UK, se ve své doktorské práci zabývá hudbou, která může sloužit jako výrazný prostředek kultivace řeči předškolních dětí. Projekt má interdisciplinární charakter; spojuje muzikologii, vývojovou psychologii, hudební psychologii, hudební pedagogiku, lingvistiku a logopedii. Zároveň se opírá o nové poznatky neurofyziologie, jež odhalují složitost a jemnost struktur zajišťujících hudební a řečové projevy.

Mohla byste popsat počátky svého výzkumu?

Vše se odvíjelo od toho, že logopedové i hudební pedagogové byli přesvědčeni, že zpěv a hudební činnosti obecně mohou podporovat rozvoj řeči dětí. Teoretická východiska pro toto tvrzení však byla vratká. Hudební psychologové se domnívali, že témbrový sluch – tedy ten, kterým rozlišíme klavír od klarinetu – je neurofyziologicky totožný s řečovým sluchem, jímž od sebe rozlišujeme hlásky řeči. Současné zobrazovací metody však ukazují, že na sluchové dráze je výhybka, která odklání dekódování slyšené řeči k jiným neurokognitivním sítím než vnímání hudby. I studiem literatury jsem zjistila, že témbrový a fonematický sluch nemůžeme směšovat. Mohlo by se zdát, že propagací této skutečnosti podřezávám pod sebou a hudební výchovou větev. Já jsem to prožívala spíše jako výzvu: co tedy způsobuje kladný vliv hudebních činností na vývoj řeči? Které hudební činnosti mají největší potenciál podpořit řečový rozvoj dětí?

Čím vším se váš teoretický výzkum zabýval?

Teoretický výzkum se zabýval ontogenezí a fylogenezí řeči a hudebnosti, témbrovým a fonematickým sluchem. Ukázalo se, že společným jmenovatelem je sluchová pozornost. Sledovala jsem dřívější i aktuální použití hudební výchovy ve prospěch řeči a výzkumy v této oblasti.

Jak probíhal terénní výzkum?

Navazoval na teoretické poznatky a na předvýzkum, který jsem realizovala při svém zaměstnání v mateřské škole. Rozsáhlý terénní výzkum probíhal v roce 2013/2014, s jeho výsledky bude odborná veřejnost seznámena v publikaci *Hudební a řečové projevy předškolních dětí a jejich vzájemné ovlivňování*, která teď na jaře vyjde s podporou GA UK v nakladatelství Pedagogické fakulty UK. Terénní výzkum proběhl díky spolupráci početného týmu učitelek mateřských, základních a základních uměleckých škol, logopedek a studentů. Podařilo se shromáždit množství dat o chování a motivaci dětí s atypickým vývojem řeči při hudebních činnostech. Srovnáním experimentální a kontrolní skupiny dětí se opakovaně prokázal pozitivní vliv experimentální metodiky Hudební činnosti v logopedické prevenci, kterou jsem pro tyto účely vyvinula, na řečový i hudební projev předškolních dětí.

V čem jsou specifika vašeho přístupu?

Při testování schopností v předškolním věku je nutné dát pozor na to, aby provedení testu mířilo opravdu na sledovanou schopnost a netestovalo spíše porozumění zadání. Vytvořila jsem originální test témbrového sluchu tak, aby byl pokud možno nezávislý na paměti, předchází hudební zkušenosti dětí a komunikačních schopnostech. Současně jsme pracovali s podrobnou škálou pro hodnocení sluchové pozornosti v průběhu testu témbrového sluchu. Tento výzkum je vyhodnocen ve skupině dětí, které mají češtinu jako mateřský jazyk a současně narušenou komunikační schopnost, a u dětí s odlišným mateřským jazykem. V rámci připravované bakalářské práce se výzkum chystáme provést také u dětí s českým mateřským jazykem a fyziologickým vývojem řeči.

Pomůže vaše metodika různým typům dětí?

Ukazuje se, že ano. Zhudebněné jazykové hry v metodice přímo reagují na schopnosti i potíže dětí s atypickým vývojem řeči: nesprávný přízvuk, malá slovní zásoba, lenivá artikulace, agramatismy. Naopak využívá to, co snadno zvládají i malí cizinci a „cizinci ve vlastní zemi – děti s dysfázií“: nápodobu přírodních zvuků, zpěv na slabiky, zpěv krátkých, ale smysluplně vybraných slovních spojení. Ke stimulaci fonemického sluchu zpíváme taková, která obsahují šev – např. Tomáš šeptá – nebo kumulaci hlásek – jedeme metrem. Hudební provedení dává možnost prozpívat jednoduchou, dětem přiměřenou melodií to, co by v běžné řeči splynulo.

Zabývala jste se také amúzií...

U zdravě se vyvíjejících dětí se amúzie objevuje minimálně. Logopedové a hudební psychologové tvrdí, že se vyskytuje spolu s poruchami řeči, a já jsem chtěla vědět, jak častý tento jev je. Není problém spíše v tom, že hodnocení hudebnosti stojí na zpěvu, a zpěv není dětem s poruchami řeči vlastní? Ukázalo se, že děti s narušenou komunikační schopností, které na začátku stály v mateřských školách stranou hudební výchovy, se v průběhu školního roku dobře zapojily do dalších hudebních činností, jako jsou hra na tělo a na jednoduché nástroje, a pak přišel i zpěv. Navíc ve skupinách, kde se pracovalo dle mé metodiky s menšími vokálními celky, než je celá píseň, narostl i spontánní zpěv, zatímco v kontrolní skupině stagnoval. Podíl dětí, které se trvale nebyly schopny hudebně projevit, byl velmi malý.

Na co jste narážela při organizaci výzkumu?

Velmi povzbudivý byl přístup učitelek MŠ, předkládaná metodika se jim líbila, na seminářích se s ní naučily pracovat, měly k dispozici neveřejná videa na internetu. Obtížnější bylo motivovat ke spolupráci kontrolní skupinu a neztratit žádné dítě v podskupině, kde byl hodnocen vývoj hudebních a řečových schopností v průběhu školního roku – objížděla jsem při pretestech a retestech školská zařízení a představovala si, co asi zažívají kolegové biologové, když zkoumají hejna sardinek v širém oceánu...

Vše bude shrnuto ve vaší disertační práci?

Disertační práce půjde v teoretické části více do hloubky a v praktické části detailně vyhodnotí všechny oblasti výzkumu. V publikaci *Hudební a řečové projevy předškolních dětí a jejich vzájemné ovlivňování* naleznou čtenáři výběr nejdůležitějších souvisejících informací a podrobný popis diagnostického materiálu, který byl vyvinut v rámci projektu a který má obohatit pedagogickou diagnostiku.

Mgr. Milena Kmentová (roz. Pitterová) absolvovala v roce 2000 Pedagogickou fakultu UK v Praze v oboru speciální pedagogika – učitelství na speciálních školách s prohloubenou hudební výchovou. Učila v praktické škole a od roku 2004 pracuje v církevní mateřské škole v Praze. Zde začala prohlubovat svůj zájem o organické propojení hudební výchovy a logopedické prevence. S vědeckým úkolem v tomto oboru byla v roce 2012 přijata k doktorskému studiu na katedru hudební výchovy PedF UK v Praze. Trvale působí v dětském folklorním souboru.